

قلمرو اخلاق در حوزه کسب و کار

رضوان آقامیرزایی، پژوهشگر موسسه مطالعات و پژوهش های بازرگانی

ایلنا

اصولا بحث اخلاق در کسب و کار از جنبه های متفاوتی مورد توجه قرار می گیرد به گونه ای که عدم رعایت اصول اخلاقی در فرآیند تجارت تبعات مختلفی را در اجتماع به دنبال خواهد داشت. عمده این تبعات را می توان در سه حوزه اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی مشاهده کرد. از جنبه اقتصادی ممکن است یک عمل غیراخلاقی که توسط یکی از طرفین تجاری صورت می گیرد سبب وارد آمدن زیانهای اساسی اقتصادی به افراد، بنگاهها و یا سازمانهای طرف تجاری شود که بعضا نیز غیرقابل جبران باشد. به لحاظ اجتماعی نیز آنچه مسلم است اعمال هرگونه رفتار غیراخلاقی در تجارت، همانند سایر حوزه ها، دامنه وسیعی از آسیب های اجتماعی را به دنبال خواهد داشت که نهایتا آسیب های آن به خود افراد حقیقی و یا حقوقی رفتار کننده نیز باز خواهد گشت. از دیگر جنبه های تاثیرگذاری رفتارهای غیراخلاقی می توان به آسیب های زیست محیطی اشاره کرد رفتار بنگاهها و یا سازمانهای اقتصادی که به دنبال کسب سود هستند، ایجاد خواهد کرد. به عنوان نمونه می توان به نابسامانی های ایجاد شده در عرصه محیط زیست در سالهای اخیر اشاره کرد که همگی ناشی از انجام فعالیتهای انسانی در حیطه اقتصاد و تجارت می باشند و سبب آلودگی بیش از حد آب و هوا، تخریب جنگل ها و مراتع، از بین رفتن گونه های گیاهی و جانوری و بسیاری از مشکلات زیست

محیطی دیگر شده که در نهایت آسیب‌های ناشی از آن در بلندمدت کلیه افراد بشر را تحت تاثیر خود قرار می‌دهد و سالانه هزینه‌های هنگفتی را بر دولتها تحمیل میکند.

از جنبه دیگری نیز می‌توان به مساله رعایت اصول اخلاقی پرداخت چراکه رعایت این اصول در سطح یک بنگاه تجاری و یا یک سازمان اقتصادی دارای الزامات متفاوتی است و محدوده‌های مختلفی را دربر می‌گیرد. به نوعی می‌توان گفت که اصول اخلاقی که می‌بایستی در سطح کلان سازمانهای تجاری مورد توجه قرار گیرد علاوه بر اصول اخلاقی حاکم بر بنگاههای اقتصادی در سطح خرد، شامل محدوده‌های وسیع‌تری نیز می‌شود.

به عنوان نمونه در هر دو حوزه مسائلی مانند تولید کالای غیراستاندارد، عدم رضایت مشتری، گران‌فروشی، تبلیغات غیرواقعی بر روی کالا یا خدمت، استفاده از چک‌های بدون اعتبار، احتکار کالا، اقدام به قاچاق کالا، تولید کالای غیرمجاز، ارایه خدمات غیرقانونی، اقدام به تخریب محیط زیست طبیعی و انسانی در پی فعالیتهای تولیدی و مسایل بسیار دیگری از این قبیل مطرح می‌باشند که الزام به رعایت اصول اخلاقی تا حد بسیار زیادی از انجام این امور جلوگیری خواهد نمود. ولی مسایل دیگری نیز علاوه بر موارد فوق در سازمان‌های فعال اقتصادی مطرح است که عمدتاً به رعایت اصول اخلاقی در روابط بین کارکنان و کارفرمایان و نیز رفتار با سازمان‌های رقیب برمی‌گردد. در این حوزه است که مسایلی مانند تقلب در معاملات، دریافت رشوه، تنظیم اسناد جعلی، اعطای امتیاز به افراد بدون صلاحیت و یا خارج از ضوابط اداری، ارایه گزارشات نادرست به کارکنان، اقدام به اعمال غیرقانونی بدون آگاهی کارکنان، پرداخت رشوه برای انعقاد قراردادهای تجاری، استفاده از نیروی کار کودک در کارخانه‌ها، و یا حتی ارایه گزارشات نادرست کارکنان به مدیران، کم‌کاری و... مطرح می‌شوند. بعضاً

ملاحظه می‌شود که این امور در حالی صورت می‌گیرند که انواع قوانین و نظارت‌ها نیز اعمال می‌شوند ولی به دلیل پایین بودن سطوح اخلاقی نتایج مطلوبی از قوانین حاکم حاصل نمی‌شود.

ملاحظه می‌شود که بسیاری از رفتارهای فوق رفتارهایی هستند که نه تنها در عرف جامعه مورد پذیرش نمی‌باشند بلکه در بسیاری از تعالیم دینی موجودمان نیز مورد نکوهش قرار گرفته و رعایت اصول اخلاقی بر مبنای آموزه‌های دینی نیز توصیه گردیده است. لذا توجه به اصول اخلاقی در حوزه‌های مورد بحث نه تنها به تعالی سازمانی خواهد انجامید بلکه به افزایش کارایی در بلندمدت در سطح بنگاه و سازمان اقتصادی نیز منجر خواهد شد. این امر نیز محقق نخواهد شد مگر آنکه پایه‌های رعایت این اصول از طریق آگاه‌سازی و آموزش درست در سطح بنگاه‌ها و سازمان‌های اقتصادی ایجاد گردد.